

Ващенко Ю. А.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент закладу вищої освіти кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Мурадова І. Р.,
старший викладач закладу вищої освіти кафедри історії зарубіжної літератури
і класичної філології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

«ULYSSE FROM BAGDAD» Е.-Е. ШМІТТА: ХУДОЖНІ ФУНКЦІЇ ОНІМІВ У ПОЕТИЦІ НАЗВИ РОМАНУ

Анотація. Статтю присвячено визначенню художніх функцій поетонімів у назві роману Е.-Е. Шмітта «Ulysse from Bagdad», 2008 («Улісс із Багдада»), яка є центром онімного простору твору й виразно формує його концепцію.

Уживання в назві роману англійського прийменника from замість французького de вказує на смислову та поетологічну вагу цього елементу. Його просторове значення «в» ('де') визначає місце, де народився й мешкає герой; натомість розуміння from у значенні «з» ('звідки') мотивує неминучість мандрівки (народився тут – мусиш тікати); водночас англійський варіант написання прийменника накреслює напрямок подорожі: це Англія, куди наполегливо прагне потрапити двадцятирічний мешканець Багдада Саад Саад. Постульоване в назві структурування історії поневер'янь близькосхідного мігранта гомерівським міфом, а не казкою про Сіндбада-мореплавця з «Тисячі і одної ночі», маркує статус героя як такий, що склався не в ситуації культурної ізоляції, а сформувався під значним впливом європейських культурних цінностей, а отже є суперечливим, позбавленим чіткої ідентифікації. І 'східний', і 'західний' контекст раз-по-раз проступає в сюжеті роману саме за посередництва міфоантропонімів: Сіндбад, Лейла, Шехеразада / Улісс, Каліпсо, Цирцея та ін. Акцентовану в назві амбівалентність персонажа підсилює двоїста етимологія його імені (Саад у перекладі з арабської – «надія», а з англійської – «сумний»), тому і його сутність ніби постійно «перетікає» з арабської в англійську, і сам він рухається з Багдада в Англію, а наприкінці ніби знов опиняється у тому ж Вавилоні-Багдаді. Діставшись Лондона, мети своєї подорожі, на шляху до якої здолав численні перешкоди й спокуси, Саад Саад змушений визнати її примарність й усвідомити, що тепер має наново вибудувувати власну ідентичність, відкривати себе і світ, ламаючи внутрішні ґрати й кордони (утілена метафора непереборної межі цивілізацій, що розділяє й «обмежує» людей).

Отже, «еклектичний» заголовок «Ulysse from Bagdad», що містить інтертекстуально навантажені антропонім і топонім (які відкривають простір для численних варіантів інтерпретації), украй економними засобами визначає головні проблемно-концептуальні орієнтири роману. Конотативний міфоантропонім 'Улісс' у назві твору виконує функції текстотвірну (маркуючи його як «роман шляху») і характеристичну (детермінуючи романного протагоніста). Водночас завдяки міфопоетонімам 'Улісс' і 'Багдад', що належать до різних національно-культурних традицій, семантика назви фіксує «універсальний» стан

сучасного світу з проникними кордонами й етнічним різнобарв'ям, позначеного культурною «ризоматичністю», множинністю, взаємним доповненням, діалогом, а не протиставленням різних культур.

Ключові слова: Е.-Е. Шмітт, «Ulysse from Bagdad», інтертекстуальність, поетика назви, літературно-художні оніми (поетоніми).

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Проблематика роману франко-бельгійського письменника Е.-Е. Шмітта «Ulysse from Bagdad» (2008) [1], у якому доля нелегального іракського мігранта осмислена крізь призму гомерівського міфу, набуває особливої актуальності в ситуації міграційної кризи останнього часу. Зіставляючи/поєднуючи різні просторові й культурні світи, назва роману «Ulysse from Bagdad» також проблематизує нове розуміння концепту «чужого», підсилене епіграфом із Жаңа Жироду, словами німфи Навсікаї з «Ельпенора»: «Чужорідним є лише те, що не притаманно людині» («in'y a d'étranger que ce qui n'est pas humain») [1]. Одним і провідних засобів утілення цієї проблематики стає онімний простір роману.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Роман «Ulysse from Bagdad» уже був предметом літературознавчої рефлексії у працях науковців різних країн – Ж. Ковіля [2], Ю. Матенової [3], А. Рубової [4], Н. Піредду [5], Л. Фенюк [6]. Ці дослідження зосереджені насамперед на «гомерівському» репертуарі роману Е.-Е. Шмітта [2; 4; 5] і компаративних студіях [4; 5]; онімна поетика назви спеціально не вивчалася. Проблеми літературно-художньої ономастики (Л. Белей) [7; 8] або «поетики оніма», «поетичної ономастики» (В. Калінкін) [9], «ономапоетики» (Н. Подольска) [10, с. 96], що стосуються її класифікації та функціональних можливостей, висвітлені також у працях Ю. Карпенка [11; 12], М. Мельник [12], О. Сколоздри [13] та ін. Тривають дискусії [14] щодо термінологічного визначення онімів у художніх творах: як рівноправні побутують терміни 'поетоніми', 'літературні' і 'літературно-художні' оніми. Дослідники сходяться в тому, що власні назви в художньому творі виконують істотну смислотвірну функцію, особливо ж ті, що розміщені в «сильній» позиції тексту, заголовку: «У художньому творі є особливий різновид власних назв – заголовок,

який є центром онімного простору твору» [15, с. 220–221]. Виокремлені Л. Белесем чотири групи літературно-художніх антропонімів – нейтральні, характеристичні, дійктичні та ідеологічні – корелюють з чотирма їхніми функціями (нейтральні позбавлені супровідних конотацій, характеристичні – здатні вказувати на вік, національність, соціальний статус, сімейний стан, увиразнювати риси характеру чи зовнішнього вигляду персонажа, виражати емоційне ставлення до найменованого героя; дійктичні вказують на реальну особу-прототипа персонажа або опосередковано виявляють авторське ставлення до певних, часто непривабливих явищ суспільної дійсності, ідеологічні – можуть дати ідеологічно вмотивовану характеристику або оцінку персонажа [7]). Існують й інші класифікації поетонімів (так, Л. Кричун [16] виділяє характеристичну, імплікаційну (підтекстову), інформативно-стилістичну, диференціюючу, емоційно-експресивну та текстотвірну функції), однак вони не заперечують попередню класифікацію, а радше ставлять інші акценти в членуванні стилістичного навантаження власних назв у художньому тексті. Приміром, Г. Лукаш розглядає особливості семантичної структури міфологічних конотонімів, зокрема, константні конотеми, які зберігаються в міфонімах античного та слов'янського походження й у конотонімах архетипного порядку [17]. До того ж, художнім онімам органічно притаманна багатофункціональність, тому будь-який поділ є певною мірою умовним.

Формування мети статті. Завдання нашої розвідки – виявити закладені в ономастиконі назви роману Е.-Е. Шмітта «*Ulysse from Bagdad*» потенції до розгортання проблемно-концептуальних та поетологічних аспектів цього твору.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Уживання в назві роману англійського приємника *from* замість французького *de* вказує на смислову та поетологічну вагу цього елемента. Актуалізація просторового значення «в» («тут») детермінує місце, де народився й мешкає герой (із цього приводу французький дослідник Ж. Ковіль зауважує, що «*from*» стає чимось на зразок лейблу «*made in*» [2, с. 14]); натомість розуміння *from* у значенні «з» («звідси») мотивує неминучість мандрівки (народився тут – мусиш тікати), а англійський варіант його написання накреслює напрямок та мету подорожі: це Англія, куди наполегливо прагне потрапити Саад Саад. Двадцятирічний мешканець іракської столиці твердить: «*У лотереї народження ми витягаємо щасливий або нещасливий білет. Якщо опинився в Америці, Європі, Японії – живеш і все тут, ти народився раз і назавжди, і не потрібно починати все наново. А от якщо ти з'явився на світ в Африці або на Близькому Сході...*» [1, с. 9]) (тут і далі – переклад наш. Ю.В., І.М.).

Субститут імені персонажа в назві, міфоантропонім «Улісс», має текстотвірну функцію, бо визначає подорож як структурний стрижень роману. Однак «одиссея» – це завжди історія повернення, натомість в Е.-Е. Шмітта йдеться про подорож в один бік («*Він повертався, я йду вперед*» [1, с. 285], – констатує Саад Саад). Із цього погляду роман «*Ulysse from Bagdad*», на думку Ж. Ковіля, можна зіставити радше з «Іліадою», аніж з «Одіссеєю», «<...>», бо його герой залишає батьківщину не для того, щоб вирушити на війну, а навпаки, щоб втекти від війни, не для того, щоб героїчно, як супутники Улісса, битися в Трої задля спасіння честі Греції, а щоб сховатися від дикта-

торського режиму, біжучи з країни, зануреної в огонь і кров, і щоб винайти майбутнє у Великій Британії, «<...>» [2, с. 15].

І все ж постульоване в назві структурування (нехай відверто пародійно-іронічне, таке, що «оголоє» художній засіб) історії поневірян близькосхідного мігранта саме гомерівським міфом, а не, скажімо, казкою про Сінбада-мореплавця з «Тисячі і одної ночі», маркує статус героя як такий, що склався не в ситуації культурної ізоляції, а сформувався під значним впливом європейських культурних цінностей, а отже є суперечливим, невизначеним, позбавленим чіткої ідентифікації. Звісно, «східний» контекст раз-у-раз проступає в сюжеті роману, і саме за посередництва поетонімів (топонімів і так званих «терціальних» [8, с. 32–42] антропонімів, тобто запозичених із фольклорних і літературних творів): із *Багдада*, як і казковий *Сінбад*, герой вирушає в подорож, яка складається з численних небезпечних подій, потрактованих у романі пародійно-іронічно («*Я згадую цю поїздуку як низку болісних випробувань. Спочатку спека. Потім голод <...>*», – зізнається Саад Саад [1, с. 164]); як і казковий мореплавець, він дивом рятується під час корабельної трощі й опиняється на чарівному острові; на своєму шляху він зустрічає «свою *Шехеразadu*» (відверто пародійну) – так називала себе «*вісімдесятирічна карлиця, з повіками, розфарбованими тушшю й лазур'ю, з тілом без талії і шиї, увінчаним склокоченою рудою перукою*» [1, с. 87]; промовисте ім'я нареченої героя, *Лейла*, дозволяє авторові іронічно розгорнути не здійснену в романі іділію кохання легендарних Лейли і Меджуна. Однак саме міфоантропонім «Улісс» (підтриманий міфоантропонімами «Каліпсо» (сицилійка Вікторія), «Цирцея» (міграційна чиновниця) та ін.) є визначальним у семантиці назви.

Батько Саада Саада – багдадський бібліотекар-ерудит, який зібрав власну «вавилонську бібліотеку»: він рятував книги від знищення за режиму Садама Хусейна; і саме він розповів синові про мандрівника-Одіссея. Із цього погляду романна назва, що містить міфологему Улісса, є також алюзією на особливу роль книги в житті Саада Саада – це, зокрема, помічає Ю. Матенова: «У контексті роману назва метонімічна: ідеться не тільки про конкретну давньогрецьку поему, а про книги загалом, про книжкову культуру, здатну перевернути свідомість людини, а далі – і її долю» [1, с. 65]. Смак до читання народжує в Саада Саада смак до свободи, яка й визначає пафос його подорожі.

Акцентовану в назві амбівалентність протагоніста підсилює двоїста етимологія його імені (Саад у перекладі з арабської – «надія», а з англійської – «сумний»): «<...> *упродовж миті моя сутність перетікає з арабської в англійську <...>*» [1, с. 9]). Так само і він рухається з Багдада в Лондон, а наприкінці ніби знов опиняється у тому ж «Вавилоні» (Багдаді): «*У мене таке враження, сину, що ти й не їхав, принаймні, не їхав із Вавилону*» [1, с. 43]. Самопрезентація героя також демонструє відсутність визначеної ідентичності – і в рамковому епізоді («<...> *я змінював обличчя за обличчям: мігрант, жебрак, правопорушник, бездомний, безправний, безробітний, і єдиний термін, що визначає мене тепер, це нелегал. <...>. Я не належу до жодної нації, ані до країни, з якої утік, ані до країни, якій прагну належати, <...>. Усюди небажаний. Усюди чужий. Трапляються дні, коли здається, що я чужий людському роду*» [1, с. 10]), і в подальшому перебігу роману («*Ким я був? Ірацем? Арабом? Мусульманином? Демократом? Сином?*

Майбутнім батьком? Прибічником справедливості і свободи? Студентом? Одиноким? Закоханим? Усім цим. Однак це кепсько резонує разом» [1, с. 45–46]).

Гомерівський Одіссей-«сврімен» постає в романі Е.-Е. Шмітта як позбавлений будь-якого статусу «Ніхто». Тому подорож Саада Саада виявляється насамперед внутрішньою одиссеєю в пошуках самовизначення, а свою нову ідентичність герой затверджує і через отождолення з міфологічним персонажем («Улісс? Це мені пасує» [1, с. 210]), і через заперечення цієї тотожності: «<...> я став протилежністю Улісса. <...> Його одиссея була стовнена ностальгії, моя – це старт, наповнений майбутнім» [1, с. 285]. На думку Н. Піредду, «Е.-Е. Шмітт запозичує найрадикальнішу “сутність” Одіссея – Ніхто. Саме Ніхто підкреслює винятки, які кидають виклик європейській приналежності щоразу, коли помилка не дозволяє багатократно винаходити себе наново, а, радше, позбавляє особистість соціального та юридичного визнання» [4, с. 278].

Концепти, анонсовані в назві роману за посередництва міфоантропоніма ‘Улісс’ (текстотвірний, характеристичний, конотативна функція) і міфотопоніма ‘Багдад’ (хронотопічний й конотативна функція) послідовно розгортаються в його сюжеті. З охопленого війною й насильством Багдада, який колись уособлював для Саада Саада рай («Отже, усім тепер зрозуміло, що я зростаю у раю» [1, с. 15]), а тепер перетворився на справжнє пекло («Сину мій, я хочу, щоб ти поїхав. Тут встановилося пекло...» [1, с. 107]), сучасний Улісс вирушає на пошуки нового раю – того місця на землі, того «грунту» де він «зміг би рости», на противагу «дну ями», з якої йому доводиться вибиратися [1, с. 9].

Щоправда, мета подорожі визначена в романі опосередковано, вустами коханої Саада Саада, Лейли. Дівчина захоплюється англійською мовою і літературою, зокрема, романами Агати Крісті, під впливом яких і формує свій ідеал «земного раю»: «Ніщо не розраджує мене так, як читання цих романів <...>. Що може бути надійніше за світ, де є тільки домашні злочини – витончені, талановито виконані злодіями-інтелектуалами за допомогою вигадливої отрути. Для нас, тих, хто живе тут, у світі потвор і домінування сили, це видається казково-екзотичним. <...> Що за рай! Я б так хотіла жити в Англії!» [1, с. 48–49]. До своєї мети – Лондона – Саад Саад рухається вперто, долаючи численні перешкоди й спокуси, попри можливість залишитися на мальовничій Сицилії в ніжних обіймах турботливої Вікторії (аналог міфологічної німфи Каліпсо) або завершити свій шлях на південному узбережжі Франції, зустрівши раніше втрачену Лейлу.

У омріяний «цивілізований» світ, осердям якого є для Саада Саада Лондон, його ніби переносить «чарівний килим» (простирадло-талісман, подароване йому матір’ю на прощання): «На ньому я перелетів континенти, щоб оселитися тут, дати вам чудове життя, прекрасну освіту в процвітаючій мирній країні <...>» [1, с. 104–105], – подумки розмовляє герой зі своїми майбутніми дітьми. Цей пасаж, однак, звучить відверто іронічно – «екзотичний» для уродженця Сходу казковий європейській «рай» демонструє мандрівнику свій незугарний «виворіт» («Агата Крісті не описувала мені таких місць» [1, с. 283], – розпачливо зізнається він). «Так от який він, рай?» [1, с. 285], – запитує в Саада Саада «привид батька», а власне, його внутрішній голос: «<...> тут Вавилонське стовпотворіння – мов, кухонь, статей (...), а за нашими поняттями варто згадати

Содом і Гоморру» [1, с. 285]. І це судження одразу повертає до висловлювання Саада Саада на початку роману про один із районів Багдада: «<...> Вавилон, зведений Саддамом Хусейном, цей розмальований під давнину задник для парку атракціонів, де все було підробкою» [1, с. 52]. Тут очевидно є і схожість/розбіжність траєкторій руху Саада Саада і його нареченої Лейли: дівчину повертає в Багдад міграційна служба, натомість протагоніст виключає можливість повернення (тому «*from Baghdad*» у назві роману щодо Саада Саада можна інтерпретувати як «*геть із Багдаду!*»).

Однак, діставшись Лондона, мети подорожі, герой змушений визнати її примарність й усвідомити, що тепер він сам має вибудувати свою ідентичність, долаючи внутрішні грати («*Ми гадаємо, що втікаємо з в’язниці, а самі тягнемо за собою ґрати*» [1, с. 105]) й кордони (цей концепт набуває в романі філософського сенсу, стає утіленою метафорою непереборної межі цивілізацій, що розділяє й «обмежує» людей): «<...> поки кордони існують, їх треба дотримуватися <...>. Але ми можемо запитати себе, навіщо вони існують. Чи добре вони вирішують людські проблеми? Провести кордон – чи єдиний це спосіб співіснування людей. Що таке прогрес, як не зменшення кількості кордонів?» [1, с. 170]), тобто має наново відкривати й «перереформувати» себе і світ.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному науковому напрямку. Отже, «еклектичний» заголовок «*Ulysse from Bagdad*», що містить інтертекстуально навантажені антропонім і топонім (які відкривають простір для численних варіантів інтерпретації – культурологічної, міфологічної, казкової та ін.), украй економними засобами визначає головні проблемно-концептуальні орієнтири роману. Конотативний міфоантропонім ‘Улісс’ у назві твору виконує функції текстотвірну (маркуючи його як «роман шляху») і характеристичну (детермінуючи романного протагоніста). Водночас завдяки поетонімам ‘Улісс’ і ‘Багдад’, що належать до різних міфологічних і національно-культурних традицій, семантика назви фіксує «універсальний» стан сучасного світу з проникними кордонами й етнічним різнобарв’ям, позначеного культурною «ризоматичністю», множинністю, взаємним доповненням, діалогом, а не протиставленням різних культур.

Надзвичайна роль власних назв (поетонімів) у назвах і структурі романів Е.-Е. Шмітта («Пан Ібрагім та квіти Корану» (2001), «Оскар і Рожева Дама» (2002), «Діти Ноя» (2003), «Моя життя з Моцартом» (2005) та ін.) спонукає до подальшого вивчення їх онімного простору.

Література:

1. Schmitt E.-E. *Ulysse from Bagdad*. Editions Albin Michel, 2008. 285 p.
2. Cauville J. Réécriture de la figure mythique d’Ulysse dans *Ulysse from Bagdad* d’Eric-Emmanuel Schmitt. *Tangens* (101) 2013. P. 11–21.
3. Матенова Ю.У. «Улісс із Багдада»: постмодерністське дервішество. *Вестник Тверського державного університету*. Серія: Філологія. Рубрика: Літературознавство. №3, 2015. С. 65–69. URL: <https://readera.org/uliss-iz-bagdadapostmodernistskoe-dervishestvo-146121721> (дата звернення 25.01.2023).
4. Pireddu N. *European Ulissiads*: Claudio Magris, Milan Kundera, Eric-Emmanuel Schmitt. *Comparative literature* 67:3, 2015 by University of Oregon. P. 267–286.
5. Robova A. "Ulysse from Bagdad" d’Eric-Emmanuel Schmitt: les métamorphoses contemporaines de quelques figures mythiques.

Conference: Réécriture et variation. Actes du Colloque international organisé à l'occasion des 90 ans de la fondation du Département d'Etudes romanes Sofia 2–3 novembre 2013, Vessela Guenova (dir.), Presses universitaires St Clément d'Ohrid, Sofia, 2017, p. 223–236. URL: https://www.researchgate.net/publication/345974418_Ulysse_from_Bagdad_d%27Eric-Emmanuel_Schmitt_les_metamorphoses_contemporaines_de_quelques_figures_mythiques (дата звернення 10.01.2023).

6. Фенюк Л.Б. Ідентичність сучасного Одиссея за романом Е.-Е. Шмітта «Улісс із Багдада». «Ціннісні орієнтири в мистецькому просторі – індивід і соціальний контекст». Програма і тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю (Харків, 9 квітня 2020 року). С. 93.
7. Белей Л.О. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст. Ужгород, 1995. 120 с.
8. Белей Л.О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. 175 с.
9. Калинин В.М. От литературной ономастики к поэтономологии. *Ономастичні науки*. 2006. № 1. С. 81–89. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39186> (дата звернення 02.02.2023).
10. Подольская Н.В. Словарь русской ономастической терминологии / [отв. ред. Суперанская А.В.]. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Наука, 1988. с.
11. Карпенко Ю.О. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження. *Затиски з ономастики*. Вип. 4. Одеса, 2000. С. 69–71.
12. Карпенко Ю.О., Мельник М.Р. Літературна ономастика Ліни Костенко: Монографія. Одеса: Астропринт, 2004. 216 с.
13. Сколоздра О. Літературно-художня ономастика як предмет дослідження у вищій школі. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. Випуск 50. Львів, 2010. С. 355–360. URL: https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/04/50_2010_Skolozdra.pdf (дата звернення 05.02.2023).
14. Вегеш А. Проблеми української літературно-художньої антропонімії : методичний посібник. Ужгород, 2021. 67 с.
15. Карпенко Ю.А. Специфика имени собственного в художественной литературе. *Onomastica*. Roc. XXXI. Wrocław etc., 1986. S. 5–22.
16. Кричун Л.П. Функції антропонімів в сучасному українському сатиричному романі: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Кіровоград, 1998. 166 с.
17. Лукаш Г.П. Міф і міфологічні конотоніми. *Ономастичні науки*. 2006. № 1. С. 58–65 URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39183> (дата звернення 05.02.2023).

Vashchenko Yu., Muradova I. “Ulysse from Bagdad” by É.-E. Schmitt: the artistic functions of onyms in the poetics of the novel’s title

Summary. The article is devoted to the definition of artistic functions of poetonyms in the title of the novel by É.-E. Schmitt "Ulysses from Bagdad", 2008, which is

the center of the onyms’ space of the work and clearly forms its concept.

The use of the English preposition from instead of the French de in the title of the novel indicates the semantic and poetic weight of this element. Its spatial meaning "in" ('where') defines the place where the hero was born and lives; instead, understanding of from in the sense of 'from where' motivates the inevitability of the journey (if you were born here (where)-you have to run away from here (from where)); at the same time, the English variant of writing the preposition outlines the direction of travel: from Iraq to England, twenty-year-old resident of Baghdad Saad Saad persistently strives to get to.

Postulated in the title, the structuring of the story of the wanderings of a Middle Eastern migrant by a Homeric myth, and not by the tale of Sinbad the Sailor from “A Thousand and One Nights”, marks the hero's status as one that did not develop in a situation of cultural isolation, but was formed under the significant influence of European cultural values, and therefore, it is contradictory, devoid of clear identification. Both the “Eastern” and the “Western” contexts appear again and again in the plot of the novel precisely through the mediation of mytho-anthroponyms: Sinbad, Leila, Scheherazade / Ulysses, Calypso, Circe, etc. The ambivalence of the character emphasized in the name is reinforced by the double etymology of his name (Saad in Arabic means “hope” and in English means “sad”), so his essence seems to constantly “flow” from Arabic to English, and he moves with Baghdad to England, and at the end, it seems as if he finds himself again in the same Babylon-Baghdad. Having reached London, the goal of his journey, on the way to which he overcame numerous obstacles and temptations, Saad Saad is forced to admit its illusory nature and realize that now he must rebuild his own identity, discover himself and the world, breaking internal bars and borders (an embodied metaphor of the insurmountable border of civilizations, which divides and “limits” people). Therefore, the "eclectic" title "Ulysses from Bagdad", which contains an intertextually loaded anthroponym and toponym (which open up space for numerous interpretation options), defines the main problem-conceptual orientations of the novel with extremely economical means. The connotative mytho-anthroponym “Ulysses” in the novel’s title performs text-creative (marking it as a “road novel”) and characteristic functions (determining the novel's protagonist).

At the same time, thanks to the mytho-poetonyms ‘Ulysses’ and ‘Baghdad’, belonging to different national and cultural traditions, the semantics of the name capture the “universal” state of the modern world with permeable borders and ethnic diversity, marked by cultural “rhizomaticity”, plurality, mutual complementation, dialogue, and not by contrasting different cultures.

Key words: E.-E. Schmitt, “Ulysses from Bagdad”, intertextuality, poetics of the name, literary and artistic onyms (poetonyms).